

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Att ta till vara potentialen i den kulturella och den kreativa sektorn"

(KOM(2010) 183 slutlig)

(2011/C 51/09)

Föredragande: **Claudio CAPPELLINI**

Medföredragande: **Jörg LENNARDT**

Den 27 april 2010 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Grönbok - Att ta till vara potentialen i den kulturella och den kreativa sektorn"

KOM(2010) 183 slutlig.

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 8 september 2010.

Mot bakgrund av kommitténs mandatperiodskifte beslutade plenarförsamlingen att ta ställning till detta yttrande under plenarsessionen i oktober och utnämnde Joost van Iersel till huvudföredragande i enlighet med artikel 20 i arbetsordningen.

Vid sin 466:e plenarsession den 21 oktober, antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 71 röster för och 1 nedlagd röst.

1. Rekommendationer och förslag

Mot bakgrund av de frågor som kommissionen tagit upp i grönboken (KOM(2010)183 slutlig av den 27 april 2010) och de rekommendationer som utarbetats av *Plattformen för den kulturella och kreativa sektorns potential* och på grundval av den dialog som inletts inom plattformen – bl.a. under särskilda hearingar – utfärdar kommittén följande rekommendationer och förslag till stöd för den europeiska kulturella och kreativa sektorn.

1.1 Rekommendationer:

a) EESK uppmanar kommissionen att fortsätta att sträva efter en bättre definition och statistisk analys av sektorn med särskild hänsyn tagen till de konstnärligt verksammas sociala och ekonomiska situation. Det finns i själva verket inte någon entydig och allmängiltig definition av begreppet "den kulturella och kreativa sektorn". En sådan definition är en nödvändig förutsättning för att

i. främja erkännandet av den kulturella och kreativa sektorns speciella karaktär,

ii. analysera sektorns inverkan på den långsiktiga tillväxten, den internationella konkurrenskraften, den regionala utvecklingen och den territoriella sammanhållningen,

iii. underlätta antagandet av åtgärder som beaktar sektorns kulturella särdrag, genom ett effektivt genomförande av artikel 151.4 i EG-fördraget, numera artikel 167.4 i EUF-fördraget.

b) Kommittén rekommenderar kommissionen att fördubbla ansträngningarna för att inrätta ett "europeiskt område för kreativitet" genom att främja ett europeiskt regelverk som bygger på lika tillgång till marknaden, fri konkurrens, kamp mot missbruk av dominerande ställning, stöd till och utveckling av små och medelstora företag, främjande av kulturell mångfald, skydd av immateriella rättigheter samt kamp mot piratkopiering, särskilt med avseende på sektorns digitala möjligheter.

c) Kommittén ställer sig positiv till skattelättnader och nya modeller och instrument för att främja finansieringen av projekt inom denna sektor samt inrättande av offentlig-privata partnerskap med medborgardeltagande (Participatory Public-Private Partnerships). Med andra ord handlar det i detta sammanhang om att kombinera de traditionella modellerna för offentligt-privat partnerskap med former för direkt medborgardeltagande ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Se, i annat sammanhang, yttrandet om "Förbättrade modeller för offentlig-privata partnerskap som bygger på delaktighet för att utveckla och sprida elektroniska tjänster för alla i EU-27" (TEN/402, antaget av EESK vid plenarsessionen i september 2010, ännu ej offentliggjort i EUT).

- d) EESK understryker att den kulturella och kreativa sektorn kan bidra till de strategiska målen för den "europeiska sammanhållningen" och uppmanar de lokala myndigheterna (kommuner, regioner, osv.) att i samarbete med övriga lokala organisationer (universitet, banker, föreningar, offentliga och/eller privata innehållsleverantörer, osv.) att främja den kulturella och kreativa sektorn och dess integration i den regionala utvecklingen.
- e) Kommittén understryker vikten av att vidta lämpliga åtgärder för att motverka sårbarheten hos företagen i sektorn, i synnerhet de små och medelstora företagen, och hos de konstnärligt verksamma, samt behovet av att främja uppkomsten av en "kritisk massa" av investeringar i sektorn genom utnyttjande av de så kallade "agglomerationseffekterna", i syfte att förhindra att sådana kulturella produkter introduceras på den europeiska marknaden som kan leda till beteendemönster som inverkar negativt på den europeiska kulturen eller till en ren och skär kulturell kolonialism.
- f) EESK framhåller att IKT (t.ex. inom ramen för EU:s initiativ om *internet i framtiden*) spelar en viktig roll för att erbjuda nya möjligheter (bredband eller andra tjänster till stöd för kreativitet, i synnerhet i missgynnade eller inkomstsvaga områden), både när det gäller att utforma kreativa produkter och tjänster, och att se till att dessa sprids och utnyttjas av slutanvändarna.
- g) EESK understryker nödvändigheten att skapa en bättre kunskap om den kreativa sektorn inom grund- och yrkesutbildningen, vilket redan påpekats på europeisk nivå i "the International Charter of Artistic Craftmanship".
- h) EESK framhåller betydelsen av att undersöka vilka instrument som är mest lämpade för att underlätta tillgången till kredit för kreativa företag och yrkespersoner inom sektorn. Därvid bör man dels lägga större vikt vid företagets förmåga att säkerställa projektens/verkens ekonomiska och finansiella hållbarhet, dels utveckla kreditinstitutens förmåga att bedöma de kulturella och kreativa projektens ekonomiska och finansiella potential.
- i) Slutligen betonar kommittén behovet att inom EU:s institutioner mer i detalj diskutera vilka sociala effekter utvecklingen av kreativa kluster har och hur man kan förbättra arbetsvillkoren för dem som arbetar inom sektorn.
- ### 1.2 Förslag
- Mot bakgrund av ovanstående anser EESK att EU:s institutioner och kommissionen i dess helhet (inte bara dess specialiserade enheter) bör uppmärksamma en rad praktiska förslag till stöd för den kulturella och den kreativa sektorn:
- a) Att inleda en "strukturerad dialog" med alla berörda parter och i samarbete med alla berörda gemenskapsinstitutioner lansera en kampanj med initiativ för diskussion och medvetenhet om den kulturella och den kreativa sektorns roll inom det "europeiska territoriet", med särskild tonvikt på missgynnade områden och territorier som är föremål för sammanhållningspolitiken. Kommittén är angelägen om att främja denna strukturerade dialog och att samarbeta med andra gemenskapsinstitutioner genom att tillhandahålla sin tekniska sakkunskap och sitt eget nätverk av förbindelser.
- b) Med utgångspunkt i pilotprojekt som inletts i vissa delar av EU skapa fysiska platser för möten och experiment av informell natur (efter förebild av "science shops", "future centers", "multimedia parks", osv.) som kan främja det direkta deltagandet av målgrupper som består av medborgare/användare/föreningar och det organiserade civila samhället. Syftet är att engagera deltagare från EU:s hela territorium för att utveckla den kreativa sektorns potential, inte bara i storstäder som ofta anses vara de enda miljöer som kan driva kreativa utvecklingsprocesser framåt. I detta sammanhang kan de lokala och regionala samhällena och de små och medelstora företagens och hantverksföretagens organisationer spela en viktig roll för att främja integrationen av den kulturella och den kreativa sektorn i den regionala utvecklingen (genom att tillämpa principen "Tänk småskaligt först" i enlighet med "Small Business Act" för Europa).
- c) Att främja den "inre marknaden" för kreativitet genom att underlätta
- i. rörlighet,
 - ii. det faktiska utövandet av etableringsrätten,
 - iii. det ömsesidiga erkännandet av yrkeskvalifikationer, meriter och kompetenser,
 - iv. utvecklingen av ett system som verkligen underlättar för sektorn (harmoniserad beskattning som skyddar dem som är verksamma inom den kreativa sektorn och för skydd av det kreativa arvet, dubbelbeskattningsavtal, osv.),
 - v. utbyte av bästa praxis och utveckling av gränsöverskridande samproduktioner och partnerskap utöver de offentlig-privata (t.ex. olika avtal mellan användare och innehållsleverantörer), även med hjälp av nya deltagandemodeller för offentlig-privata partnerskap med medborgardeltagande på regional och lokal nivå.
- d) Att intensifiera dialogen mellan institutioner på universitetsnivå och små och medelstora företag och mellan hantverksföretag och deras respektive intresseorganisationer. Att förbättra studenternas e-kompetens och tekniska kompetens. Att lansera initiativ för att skapa nya företag inom sektorn, bland annat genom olika former av "coachning från kolleger".
- e) Att stödja finansieringen av kreativiteten, dels genom utarbetade på europeisk nivå av riktlinjer för affärsplaner avseende kreativa och kulturella projekt/tjänster/arbeten, liksom specifika resultatindikatorer som kan underlätta den tekniska och ekonomiska utvärderingen av investeringarna i sektorn, dels genom krediter, blandade offentlig-privata garantifonder för små och medelstora företag och revolverande krediter samt nya former av sammanslutningar och partnerskap mellan olika intressenter i de berörda branscherna (IKT, förlagsverksamhet, filmproduktion, musik, osv.).

2. Vad är den kulturella och den kreativa sektorn?

2.1 Såsom man erkände i Europa 2020-strategin spelar Europas kulturella och kreativa sektor en central roll för tillväxten, konkurrenskraften och framtiden för EU och dess medborgare. Den kulturella och den kreativa sektorn skapar i sig själv innovation och arbetstillfällen och fungerar som gränssnitt mellan olika industriella verksamheter. Den skapar dessutom komparativa fördelar som inte skulle kunna återskapas någon annanstans och den fungerar som motor för den lokala utvecklingen och den industriella omvandlingen.

2.2 EESK understryker också den roll som den kulturella och kreativa sektorn spelar inom det "europeiska samhället", till stöd för pluralism och kulturell mångfald, och som ett verktyg för att främja den "europeiska identiteten". Den kulturella och kreativa sektorn bidrar dessutom till en bättre livskvalitet, till tolerans och till att förebygga beteenden som motverkar den personliga värdigheten, integrationen och beredskapen att ta emot besökare.

2.3 Det ambitiösa syftet med detta yttrande är att visa på den fulla potential i den kulturella och kreativa sektorn som, vilket även Europeiska rådet har understrukit, är en av hörnstenarna i den nya Europa 2020-strategin och en nyckelaktör inom området för industriell omvandling i Europa. Detta förutsätter i första hand tillräckliga kunskaper om de företeelser som undersöks, varvid man måste skilja mellan utformning, analys av produktions- och konsumtionsprocesserna och styresformer.

2.4 Även om man i allmänhet talar om den kulturella och kreativa sektorn, bör man emellertid göra skillnad mellan "kultur" och "kreativitet". Medan man med "kultur" i allmänhet avser alla de kunskaper, sedvanor och nivåer för konstnärlig och vetenskaplig utveckling som utmärker en viss epok eller en viss befolkningsgrupp,⁽²⁾ uppfattas "kreativiteten" mer specifikt som förmågan att tänka på ett innovativt sätt, dvs. att ta fram nya idéer som på ett helt nytt sätt kombinerar delar från verkligheten (det kan handla om processer, föremål, kunskaper, osv.). Detta får i sin tur inte förväxlas med begreppet "innovation" som i allmänhet betecknar processer och produkter som utvecklats med kunskaper, tekniker och verktyg⁽³⁾.

Detta är en grundläggande distinktion eftersom den dels gör det möjligt att hålla isär begrepp som ofta förväxlas, dels påvisar de nära sambanden mellan kultur, kreativitet och innovation (se även rådets slutsatser om kulturens bidrag till regional och lokal utveckling av den 29 april 2010).

2.5 Kulturens och kreativitetens flerdimensionella natur gör det svårt att analysera ämnet från en enda synpunkt. Vissa anser att kreativiteten endast hör hemma i de kulturella verksamheterna, medan andra hävdar att alla industrier till sin natur är kreativa. Därför finns det en viss risk för godtycke när man ska

identifiera de s.k. "kreativa sektorerna", vilket kan påverka effektiviteten i åtgärderna för genomförandet av Europa 2020-strategin.

2.6 Problemet med att avgränsa sektorn är även kopplat till själva "uppfattningen" av sektorn, såväl "internt" (vissa aktörer inom sektorn uppfattar sig inte som del av en och samma specifika "industri") som "externt" (vissa samhällen erkänner inte den specifika sektorstillhörigheten för dem som arbetar i kulturindustrierna och de kreativa industrierna).

3. En översikt över den kulturella och kreativa sektorn i Europa

3.1 Enligt Europeiska kommissionens definition bidrar den kulturella och kreativa sektorn som helhet med ca 2,6 % av BNP i EU-27 och den ger sysselsättning åt ca 5 miljoner personer (källa: Grönbok KOM(2010) 183 slutlig). Enligt andra källor är dess andel ännu större. Olikheterna i statistiken återspeglar naturligtvis skillnader i bedömningen av de sektorsbundna sammanslutningar som omfattas av definitionen av den kulturella och kreativa sektorn (se rekommendationen, punkt 1.1.a).

3.2 År 2007 uppvisade handelsbalansen för EU-27 ett överskott på 3 miljarder euro för de viktigaste "kreativa" sektorerna. Enligt UNCTAD (*Creative economy report*, 2008) är den kreativa industrin en av de sektorer inom världshandeln som har störst tillväxt. Under perioden 2000–2005 ökade handeln med kreativitetsrelaterade varor och tjänster med nästan 9 % i hela världen, vilket bekräftade de gynnsamma prognoserna för långsiktig tillväxt.

3.3 Typiska yrkesgrupper inom sektorn är å ena sidan konstnärer, idéutvecklare, producenter, förläggare, artister, men även vanliga yrken av teknisk eller affärsmässig natur såsom hantverk fortsätter att spela en viktig roll. Det bör dock påpekas att det saknas lämpliga bestämmelser för sektorn, ett specifikt erkännande av yrkesgrupper inom sektorn och ett socialt skydd som är avsett för dessa yrkesgrupper (t.ex. bestämmelser till skydd mot mycket kortfristiga kontrakt, för socialförsäkringsfrågor eller för att underlätta internationell rörlighet).

3.4 Den kulturella och den kreativa sektorn har emellertid en betydande potential för tillväxt och sysselsättning i EU. Kreativitet betraktas faktiskt allmänt som motorn för hållbar, intelligent och inkluderande tillväxt och likaså spelar kulturen en viktig roll i utvecklingen av ett informations- och kunskaps-samhälle. Kreativitet och kultur är dessutom inte bara medel för att uppnå ett mer konkurrenskraftigt och strukturerat utbud, utan stimulerar också efterfrågan på innehåll, visar på kulturell mångfald och bidrar samtidigt till att bekämpa utslagning och diskriminering.

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande om *Kulturindustrin i Europa* (EUT C 108, 30.4.2004, s. 68).

⁽³⁾ Se EESK:s yttrande *Att frigöra och stärka Europas potential avseende forskning, utveckling och innovation* (EUT C 325, 30.12.2006, s. 16, se särskilt punkterna 4.12 och fotnot 55).

3.5 Kreativitet spelar även en nyckelroll inom den internationella konkurrensen genom att tillföra "produkterna" ett "immateriellt värde" och förvandla dem till en speciell "upplevelse". Idag är det allt fler näringsgrenar som, även om de inte hör till de kreativa sektorerna i egentlig mening, satsar allt större resurser på kreativa verksamheter som *input* för sina produkter. Den kreativa sektorn är således inte enbart av avgörande betydelse för företagets internationella konkurrenskraft, utan har även positiva effekter på resten av ekonomin⁽⁴⁾.

3.6 En annan faktor som inte får undervärderas är sektorns bidrag till livskvaliteten i en given region, såsom dess inflytande på utbildningssystemet, på ungdomars beteendemönster, på det ökade intresset för kulturen. Den kulturella och den kreativa sektorns verksamhet utgör i detta sammanhang en fömedlande länk och bidrar därigenom till att skapa större "dynamik" i de berörda städerna och regionerna.

3.7 Slutligen bör man understryka de möjligheter som erbjuds genom användningen av ny teknik inom sektorn, vilket fenomenet med "sociala medier" visar: delning av text-, bild-, video- och audiofiler mellan användarna. Det är en sektor som kan ge upphov till intressanta idéer, produktiva dialoger och fruktbara konfrontationer (tänk t.ex. på *Wikinomics*) samtidigt som den också uppvisar administrativa svårigheter, t.ex. när det gäller immateriella rättigheter till det gemensamma innehållet. Slutligen kan den nya tekniken bidra till att bekämpa digital piratkopiering.

3.8 Sektorn är emellertid fortfarande sårbar. Å ena sidan domineras den av små och medelstora företag, å andra sidan finns det en tendens till bildande av oligopol som förstör konkurrensen (den s.k. "bestseller"-effekten). Man behöver bara tänka på de globala multimedia- och reklamkoncernerna.

3.9 De små och medelstora företagen spelar fortfarande en avgörande roll. Det är dessa entreprenörer som tar på sig den "risk" som är förknippad med icke-teknisk innovation, investeringar i nya talanger och nya estetiska former och strävan att erbjuda konsumenterna ett brett och diversifierat utbud. Det är emellertid problematiskt att skapa en "kritisk massa" av investeringar som kan hindra att produkter som innehåller beteendemönster och värderingar som är främmande för den europeiska kulturen från att slå igenom på den europeiska marknaden. I detta avseende skulle man med fördel vidta särskilda åtgärder för stöd och hjälp till främjande av "lokala system för små och medelstora företag", utveckling av "regionala kluster" och "agglomerationsekonomier".

3.10 Politiken för den kulturella och den kreativa sektorn i Europa skiljer sig fortfarande länderna emellan. I vissa medlemsstater erhåller sektorn omfattande offentliga investeringar, me-

dan det i andra stater handlar om privata investeringar⁽⁵⁾. Oavsett hur man ser på bedömningen av hur effektiv denna politik är, kan man inte förneka att den fragmenterade lagstiftningen och uppsplittringen av de nationella marknaderna på området de facto utgör en snedvridning av konkurrensen på den europeiska marknaden. Grönboken visar också på betydelsen av att öka ansträngningarna för att skapa större europeisk konkurrens inom sektorn och på så sätt främja den kulturella mångfalden. Ett lämpligt incitament för användning av benchmarking är dessutom även i fortsättningen avgörande för att främja en europeisk politik för sektorn.

3.11 På EU-nivå har såväl kommissionen (meddelande av den 10 maj 2007 om *en europeisk agenda för en kultur i en alltmer globaliserad värld*) som rådet (*Arbetsplan för kultur 2008-2010* av den 10 juni 2008) och parlamentet (se dess *Resolution om den kreativa industrin* från april 2008) som mål att maximalt utnyttja potentialen i den kulturella och den kreativa sektorn, i synnerhet i små och medelstora företag. Bland de planerade verksamheterna kan nämnas *European Creative Industries Alliance* som kommer att lanseras 2011 som ett led i programmet för entreprenörskap och innovation inom ramen för programmet för konkurrenskraft och innovation⁽⁶⁾. Andra initiativ, utöver grönboken om den kulturella och den kreativa sektorn, avser inrättande av en arbetsgrupp för den kulturella och den kreativa sektorn där det också ingår experter från medlemsstaterna samt genomförande av undersökningar om kulturens bidrag till kreativitet, om den kulturella och kreativa sektorns företagsdimension och om kulturens bidrag till den lokala och regionala ekonomiska utvecklingen.

4. Diskussionsämnen och prioriteringar efter samråd med aktörerna

4.1 Kommissionen har med offentliggörandet av grönboken den 27 april 2010 inlett diskussionen om den kulturella och den kreativa sektorns tillväxtpotential. Kommissionen understryker den roll som kulturell mångfald, globalisering och digitalisering spelar som drivkrafter i processen och pekar på nödvändigheten av att förse industrierna inom den kreativa sektorn med lämpliga verktyg – såsom möjligheten att experimentera och investera genom att underlätta tillgången till krediter – och främja deras utveckling genom en omläggning av regionalpolitiken.

4.2 Kommissionen kommer att arbeta med tre stora politiska ramar: *Den digitala dagordningen för Europa*, ett av de sju huvudinitiativen i Europa 2020-strategin, inom ramen för vilket kommissionen kommer att inrätta en inre marknad för digitalt innehåll och digitala tjänster, specifika insatser för att stärka den kulturella och den kreativa sektorn som katalysatorer för innovation och strukturell förändring som del av det ledande initiativet *Innovationsunionen* samt en strategi för immateriella rättigheter som ska främja den nödvändiga balansen mellan skydd för och spridning av nya affärsmodeller.

(4) I en undersökning som genomförts av KEA på uppdrag av Europeiska kommissionen (<http://www.keanet.eu/report/BISScreativeindustries.pdf>) nämns i detta sammanhang tre grundläggande kanaler: förbindelsen till lokal/regional utveckling, inomsektoriella kontakter (t.ex. mellan kreativt innehåll och IKT eller mellan kultur och turism) och kopplingarna mellan "kreativa" och "icke-kreativa" sektorer. Denna rapport utarbetades i samband med ett seminarium som anordnades i Amsterdam av GD Näringsliv, där även Amsterdamförklaringen (<http://www.europe-innova.eu/creative-industries>) utarbetades.

(5) Givetvis skulle även en noggrann undersökning av de industripolitiska modeller som används i de olika medlemsstaterna förutsätta en entydig gemensam definition av den kulturella och kreativa sektorn. De offentliga anslagen går dock i allmänhet till att främja kultursektorn (teater, film, konst, stiftelser, osv.) med en betydande påverkan på hela sektorn eftersom det råder ett nära samband mellan kulturella investeringar och den kreativa industrins utveckling.

(6) Initiativet får en budget på 7,5 miljoner euro och det förväntas få en betydande finansiell hävstångseffekt (ca 100 miljoner euro under tre år).

4.3 I grönboken ställs dock även öppna frågor i syfte att stimulera en bred diskussion med alla europeiska aktörer i den kreativa branschen (i vid mening). Med detta yttrande vill EESK ge sitt eget bidrag till den diskussion som kommissionen inlett och lägga fram konkreta praktiska förslag. I detta avseende är EESK:s viktigaste referensram även i fortsättningen rekommendationerna från *plattformen för den kulturella och kreativa sektorns potential*. Nya aspekter har dock framkommit i dialogen med de berörda parterna och under de särskilda hearingar som kommittén anordnat.

4.4 "Fysiska rum" för kreativitet, kluster och deras roll i den territoriella utvecklingen

4.4.1 En första diskussionspunkt som tas upp i grönboken berör "utrymmen för experimentering, innovation och entreprenörskap i den kulturella och kreativa sektorn" och den roll som den nya informationstekniken spelar. I praktiken gäller det att skapa mötesplatser för samarbete mellan olika yrkesgrupper som också lämpar sig för att testa den kreativa industrins mest innovativa lösningar där man tillsammans med medborgarna/användarna kan utforska nya språk och uttrycksformer som t.ex. multisensorisk upplevelse av digitalt konstnärligt innehåll (*Future* och/eller *Business Centres* för den kreativa industrins varor och tjänster, *Virtual Reality* och *Multimedia Parks*).

4.4.2 Sådana fysiska platser som kännetecknas av "strävan efter förändring" kan också fungera som stimulans för att motverka den marginalisering som präglar vissa områden i förhållande till de stora centra för kreativ utveckling som ligger i städerna. Det är en allmän uppfattning att de viktigaste kreativitetsklustren ligger i storstadsområden som t.ex. l'Île de France, Inner London, provinsen Milano, Amsterdam, Madrid, osv. (7) (se *Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries från European Cluster Observatory*).

4.4.3 Det finns en rad skäl till att industriella kluster av kreativa natur bildas, som t.ex. den ekonomiska utvecklingen i städer och regioner, utvecklingen av kunskapsekonomin, kreativ turism, produktionskedjornas effektivitet, spridningseffekterna med avseende på innovation, osv. Mot bakgrund av denna kunskap bör man inleda specifika projekt för att främja utvidgningen av sådana kluster, deras utbredning över hela EU:s territorium och skapandet av nätverk på europeisk nivå.

4.4.4 Detta hänger samman med den centrala roll som den kreativa industrin och dess nätverk och kluster spelar som drivkraft för den regionala utvecklingen (se rådets slutsatser av den 29 april 2010). *European Cluster Observatory* har i sin rapport *Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries* empiriskt påvisat ett direkt samband mellan den kreativa industrins lokalisering och den regionala utvecklingen. Problemet är att hitta de samarbetsformer som är bäst lämpade för att främja integreringen av den kulturella och kreativa sektorn i den strategiska regionala utvecklingen.

4.4.5 En framträdande egenskap hos kulturella och kreativa kluster är att de särskilt under etableringsfasen är beroende av offentliga insatser och att de behöver positiva integrationsini-

tativ som kan engagera samtliga lokala aktörer: offentliga myndigheter, näringslivet, utbildningssystemet och universiteten, kulturarbetarna, de intellektuella yrkesgrupperna samt det civila samhället. Man får inte heller undervärdera kopplingen mellan sådana kluster och det lokala samhälle där de har sina rötter. Dessa kluster har sitt ursprung i det "allmänna vetandet" på orten och de frodas i en gynnsam miljö som inte kan återskapas och som främjar innovation och förändring (se fallstudier som Bilbao, Valencia, Amsterdam, Ruhr, osv.).

4.4.6 De lokala myndigheterna (kommuner, regioner, osv.) spelar således, i samarbete med övriga lokala organisationer (universitet, banker, föreningar, offentliga och/eller privata innehållsleverantörer, osv.), en viktig roll för integreringen av den kulturella och kreativa sektorn i den regionala utvecklingen och för att uppnå sektorns strategiska mål. EU:s sammanhållningspolitik erkänner t.ex. den kulturella och kreativa sektorns mycket varierade bidrag till de strategiska målen (konvergens, konkurrenskraft och sysselsättning, territoriellt samarbete samt inkludering av de mest utsatta grupperna i samhället), även om de specifika effekterna är svåra att påvisa.

4.4.7 Som konkreta exempel på mötesplatser för kultur och kreativitet utanför storstadsområdena, ofta i missgynnade och/eller gränsöverskridande områden, framhåller EESK, förutom de konsoliderade erfarenheterna från Valencia, även de allra senaste erfarenheterna från "stadslaboratorier" i regionen Apulien där tomma fastigheter, nedlagda skolor, övergivna historiska byggnader, f.d. kloster, slakterier, saluhallar och kaserner i hela regionen renoveras, utrustas och inreds så att de med stöd av regionen blir verkliga kulturella och kreativa "hus" för ungdomarna.

4.5 En "europeisk sfär" för kreativitet: den rättsliga ramen

4.5.1 En annan viktig faktor för att motverka "marginaliseringen" är rörlighet för konstnärer och aktörer inom den kreativa industrin. Utbyte av bästa praxis är faktiskt fortfarande nödvändigt för att öppna nya perspektiv och motivera de europeiska medborgarna till att bättre känna till och förstå varandras kulturer.

4.5.2 Det finns dock många hinder för rörlighet som för det mesta hänger samman med regler för visum, skattesystem och andra förvaltningstekniska hämskor som är kopplade till skillnader i rättsliga ramar för sektorn i olika medlemsstater och ofta även mellan olika regionala myndigheter.

4.5.3 Operativa förslag för att främja rörligheten omfattar bl.a. följande: Främja europeiska samproduktioner eller utbyte av erfarenheter och kunskaper i både produktions- och planeringsfasen och både inom och mellan sektorer; säkerställa medel för översättning till mindre talade och utomeuropeiska språk; främja särskilda åtgärder för ömsesidigt erkännande av verksamhet, yrkeskvalifikationer och kompetenser; undertecknande av avtal mot dubbelbeskattning. De intellektuella yrkesgrupperna bidrar också till en "kreativ kulturell ekonomi" genom att delta i utformandet av ett nätverksprojekt som kan dra till sig kreativa bidrag även från länder utanför EU.

(7) Sådana "geografiska koncentrationer" berör huvudsakligen specifika undersektorer som databaserade medier, ljudinspelningar och videoinspelningar.

4.5.4 I det sammanhanget erbjuder IKT nya möjligheter, både när det gäller att utforma kreativa produkter och att se till att dessa sprids och utnyttjas av slutanvändarna. I maj 2010 presenterade kommissionen en ambitiös *digital dagordning för Europa* (det första av sju huvudinitiativ i Europa 2020-strategin). Bland de sju centrala målen återfinns en ny inre marknad som skulle ge möjlighet att utnyttja den digitala tidsålderns fördelar, en avsevärd ökning av snabb och supersnabb tillgång till internet för EU-medborgarna och avsikten att förse alla medborgare med IT-kompetens och tillgång till tjänster via nätet.

4.5.5 Det främsta hindret för sektorns digitala möjligheter är dock frånvaron av en regelram som skyddar immateriella rättigheter och kulturellt och kreativt innehåll i digital form (de nuvarande reglerna är ofta inriktade enbart mot de stora operatörernas behov) och användarnas/medborgarnas och småföretagens rätt att få tillgång till innehållet, i synnerhet i fråga om invånare i missgynnade områden (där bestämmelserna ofta begränsar och försvårar tillgången).

4.5.6 Frågan om immateriella rättigheter bör ses mot bakgrund av problemet med piratkopior och förfalskningar, som för den kreativa sektorn (film, tv-serier, musik och mjukvara) enbart under 2008 beräknades resultera i uteblivna inkomster i storleksordningen 10 miljarder euro och 185 000 färre arbetsplatser (se studie från TERA Consultants: *Building a Digital Economy: The Importance of Saving Jobs in the EU's Creative Industries*). Den digitala piratverksamheten är ett brott som drabbar både stora och små företag och som kräver kraftfullare och mer samordnade åtgärder på EU-nivå, även i syfte att skydda konsumenterna och motverka olaglig produktion i större skala.

4.5.7 I detta sammanhang bör man utvärdera möjligheterna med *open source* och *wikinomics* med tanke på deras särskilda förmåga att dra nytta av småföretagens arbete, som kännetecknas av den fragmenterade produktionsprocessen och de mycket individuella kreativa bidragen, variabla produktionscykler och begränsade ekonomiska resurser.

4.5.8 *CREATE project report* ⁽⁸⁾ *on ICT and CI* visar fyra huvudtendenser som IKT kan bidra med för att stärka den kulturella och kreativa sektorns ekonomiska utveckling: Digital distribution för att man lättare ska kunna sprida innehållet på internet; utveckling av visuella erfarenheter; avlägsnande av hinder och hållbar utveckling av nya företag, särskilt i EU:s missgynnade områden; förmåga att anpassa arbetsorganisationen till de resurser som finns inom territoriet och som på ett enkelt sätt sammanförs genom teknik och av dem som tillhandahåller innehåll inom ramen för offentlig-privata partnerskap med medborgardeltagande (Public Private People Partnership).

4.5.9 En annan fråga som kommissionen ställer berör främjandet av samarbetet mellan konst- och formgivningsskolor och företag, i synnerhet på hantverksområdet, samt utvecklingen av

IT-kunskaper, framför allt där sådana saknas eller ännu är bristfälliga. Redan i *EU-manifestet för kreativitet* från 2009 underströks behovet av att göra en ny översyn av utbildningen i syfte att se till att den förbereder för kunskapssamhället. Bristen på integration mellan utbildning och näringsliv utgör emellertid ett särskilt problem som har speciell betydelse för kreativitetsutvecklingen, den så kallade *e-färdigheten* (*e-skills*) och, mer allmänt, de mänskliga resursernas förmåga att anpassa sig till sektorns fantastiska utveckling.

4.5.10 Operativa förslag i sammanhanget är följande:

- a) Främja ökade kunskaper om den kreativa industrin i grundutbildningen. Främja en ökad "kreativ företaganda" och större möjligheter till samarbete mellan grundutbildning och konst- och formgivningsskolor (t.ex. praktikplatser och seminarier).
- b) Ta fram tävlingar och priser för ungdomar med talang och för de utbildningsanstalter som främjar sådana ungdomars kompetens.
- c) Främja konst- och kulturutbildning och, mer allmänt, intresset för den kreativa industrins arbete och produkter i grund- och gymnasieskola.
- d) Stödåtgärder för nyutexaminerade inom sektorn genom direkta ekonomiska stöd eller stöd till företag som anställer dem.
- e) Stödja anställbarheten genom fortbildning och erkännande av utbildningsbevis inom Europa.
- f) Utveckla IT- och teknikkunskaperna bland studenter på konst- och formgivningsskolor.
- g) Inleda partnerskap med småföretagens och hantverksföretagens olika sammanslutningar i EU i syfte att bidra effektivt till överföringen av kunskaper, företaganda och alla dessa "immateriella" värden som ligger till grund för den kreativa utvecklingen.

4.6 Finansieringen av kreativiteten

4.6.1 En tredje fråga som kommissionen ställer berör finansieringen av kreativiteten, dvs. hur man kan stimulera privata investeringar och offentlig-privata partnerskap med medborgardeltagande samt förbättra tillgången till krediter för den kulturella och kreativa sektorn. I det sammanhanget bör man understryka dels att en större omsorg om den ekonomiska och finansiella hållbarheten i projekten eller arbetena från företagets sida helt säkert skulle öka tillgången till krediter, dels att kreditinstituten har otillräcklig kompetens för att kunna bedöma de ekonomiska och finansiella konsekvenserna av nya idéer.

⁽⁸⁾ För mer information om projektet CreATe, se: <http://www.lets-create.eu/>.

4.6.2 Konkreta förslag i sammanhanget är följande:

- a) Gemensamma riktlinjer för affärsplaner avseende kreativa och kulturella projekt/tjänster/arbeten, liksom specifika ekonomiska och finansiella process- och resultatindikatorer som kan underlätta den tekniska och ekonomiska utvärderingen av investeringarna i sektorn. Detta skulle leda till att man undviker onödiga ekonomiska och administrativa bördor på småföretagen.
- b) Införa en lämplig utbildning för utvärderare, utveckla en politik och program som syftar till att stödja den kulturella och kreativa sektorn genom ett "holistiskt" arbetssätt.
- c) Säkerställa (med små resurser) stödfinansiering för planering och startskede eller för en preliminär kontroll av projektets genomförbarhet och hållbarhet (t.ex. en genomförbarhetscertifiering). Detta skulle göra det möjligt att locka ytterligare resurser för produktionsfaserna och spridningen av resultaten till ett större antal berörda företag.
- d) Anta skattesystem som inte missgynnar den kulturella och kreativa sektorn, särskilt småföretagen (enskilt eller i grupp), genom skatterabatter eller skattelättnader (t.ex. reducerad mervärdesskatt för sektorns offline- och onlineprodukter, som i USA).
- e) Ta fram olika former av förmånliga krediter genom blandade offentlig-privata garantifonder för små och medelstora företag (ett europeiskt nätverk av garantikonsortier för småföretag) och revolverande krediter.
- f) Främja nya former av sammanslutningar och partnerskap mellan olika intressenter i de berörda branscherna (IKT, musik, förlag osv.).

4.6.3 Ett sammanhängande tema är EU:s investeringsstöd till sektorn. EU:s riktlinjer och stödpolitik bör också bidra till att främja en harmonisering av de nationella och regionala bestämmelserna och av politiken för främjande av sektorn när det gäller offentligt stöd och tillgång till privat kredit och förmånliga krediter i syfte att skapa partnerskap och projekt mellan regioner på olika utvecklingsnivå (se KEA:s rapport *Business Innovation Support Services for Creative Industries*)⁽⁹⁾.

4.7 Kreativitetens sociala dimension

4.7.1 Det bör slutligen understrykas vilka sociala effekter utvecklingen av kreativa kluster har. Det ligger i den kulturella och den kreativa sektorns natur att det finns en nära koppling mellan ekonomisk tillväxt och social tillväxt i de berörda områdena. Det vill säga att sektorn av naturliga skäl är kopplad till en viss omgivning: Klustren är avhängiga lokala socioekonomiska relationer som inte återfinns någon annanstans, nämligen den lokala förankringen hos operatörerna inom sektorn och den nära kopplingen med grundutbildnings- och yrkesutbildningssektorerna. Detta kräver en strukturerad dialog mellan den kulturella och den kreativa sektorn och de lokala förvaltningarna där den institutionella och administrativa kompetensen anpassas genom specialutformad utbildning och aktivt deltagande från lokalsamhället.

4.7.2 Kommittén betonar därför behovet att inom EU:s institutioner föra en strukturerad dialog om vilka sociala effekter utvecklingen av kreativa kluster har och hur man kan förbättra arbetsvillkoren för dem som arbetar inom sektorn. Sektorn kräver särskilda åtgärder för ökat socialt skydd med tanke på att den kännetecknas av vissa särdrag som t.ex. ökad förekomst av otrygga arbetsvillkor, korttidskontrakt (ibland mycket korta), otillräckligt skydd av immateriella rättigheter och avsaknad av bestämmelser om arbetstgares, fria yrkesutövares och konstnärers rörlighet.

Bryssel den 21 oktober 2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Se fotnot 4.